

ПЕРЕДМОВА

Ухвалення низки документів стратегічного рівня, зокрема, *Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020»*, рішення РНБО України від 6 травня 2015 року *«Про Стратегію національної безпеки і оборони України»*, рішення РНБО України від 4 березня 2016 року *«Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України»* та рішення РНБО України від 27 січня 2016 року *«Про Стратегію кібербезпеки України»*, прийняття Закону України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII, яким ратифіковано Угоду про асоціацію між Україною і ЄС та низки інших актів визначили ключові завдання у сфері національної безпеки і оборони, у т.ч. з питань реформування і дальшого розвитку сектору безпеки та Служби безпеки України в сучасних умовах так званої «гібридної війни» проти України.

Слід зауважити, що з погляду історії національних спецслужб процес реформування і розвитку СБ України, уточнення її завдань, функцій та повноважень розпочався невдовзі після прийняття базового Закону *«Про Службу безпеки України»*. Свідченням цього є низка суттєвих змін до цього та інших законодавчих актів за часи незалежності України. Цей процес висвітлив принаймні дві домінуючі тенденції.

Перша полягає у конкретизації законодавцем у 1994, 2002, 2003, 2014 та 2015 роках сфер діяльності у певних секторах забезпечення державної безпеки, де Служба безпеки України має виключні повноваження і статус спеціально уповноваженого або головного державного органу (Закони України *«Про державну таємницю»*, *«Про контррозвідувальну діяльність»*, *«Про боротьбу з тероризмом»*).

Друга тенденція характеризується уточненням сфер діяльності, завдань та функцій СБУ, частина з яких передавалася до інших державних органів. Найбільші такі зрушення відбувалися у 2005 - 2006 роках після утворення Служби зовнішньої розвідки України та Державної служби спеціального зв'язку і технічного захисту інформації України, а також у 2015 - 2016 роках, у зв'язку з формуванням системи антикорупційних органів.

Зазначені тенденції зберігатимуть свою актуальність і в сучасних умовах.

Історико-правовий аналіз також дає можливість виокремити дві важливі особливості:

- з другої половини ХХ століття безпека країн-членів Європейського Союзу, США, Канади та низки інших держав ґрунтується на спільному об'єднанні зусиль в рамках Організації Північноатлантичного договору - НАТО. Тому в контексті євроінтеграції України у безпековій сфері слід вести мову про європейську і євроатлантичну інтеграцію, тобто розвиток національного сектору безпеки і оборони з урахуванням стандартів країн-членів НАТО;

— у 1991 — 2006 роках серед державних та інших правоохоронних органів України найбільше системних трансформацій відбувалося саме у сфері державної безпеки. Зокрема, на базі колишніх органів безпеки та підрозділів СБ України було створено систему Служби національної безпеки України (з 1992 р. - Служба безпеки України), Управління державної охорони України, Державний комітет у справах охорони державного кордону України та Прикордонні війська України (з 2003 р. - Державна прикордонна служба України), Службу зовнішньої розвідки України, Державну службу спеціального зв'язку і технічного захисту інформації України. Тобто, було сформовано розгорнуту систему спеціальних служб.

Враховуючи зазначене досить слушним видається застосування в назві *Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України* саме поняття «розвиток», яке найбільше відповідає сучасним потребам розвитку (оптимізації, удосконалення, створення нових можливостей) або реформування тих чи інших складових сектору безпеки. Подібний методологічний підхід заслуговує на увагу в ході реформування і подальшого розвитку Служби безпеки України.

Без сумніву, проблема реформування та розвитку Служби містить у собі численні політичні, правові, соціальні, фінансово-економічні та інші складові, від системного розв'язання яких залежатиме ефективне вирішення завдань захисту конституційного ладу, суверенітету і територіальної цілісності України, які складають саму сутність державності.

У цьому контексті також заслуговують на увагу пропозиції, що опрацьовувалися у попередні роки. Ознайомлення з ними дозволить керівному та оперативному складу, аналітикам Служби й фахівцям сектору безпеки вивчити попередній досвід, окремі

методологічні підходи до питань реформування СБ України, а при необхідності - використати їх у практичній площині.

З цією метою пропонується до уваги фахівців, експертів і вчених науково-методичний посібник **«Реформування і розвиток Служби безпеки в контексті євроінтеграції України»**. У посібнику висвітлено історичні аспекти реформування і розвитку сектору безпеки наприкінці ХХ - на початку ХХІ століття, матеріали проведеного у 2005 - 2006 роках Комплексного огляду СБ України, як основи її реформування, досвід організації управління та контролю за діяльністю спецслужб у країнах- членах ЄС і НАТО, актуальні правові, воєнно-політичні й організаційні проблеми сектору безпеки, а також пріоритети реформування і подальшого розвитку Служби безпеки України в сучасних умовах.

Не претендуючи на істину, запропонований посібник може слугувати науково-методологічним дороговказом для визначення концептуальних засад і дорожньої карти реформ та є запрошенням до подальшої дискусії з проблем розвитку сектору безпеки України.